

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Nadzornik Maier.

Svoj čas je »Učiteljski Tovarish« prijavljaval članke, v katerih je pokazal nadzornika Maierja javnosti takega, kakršen je. — Občinstvo je bralo članke z zanimanjem; »Uč. Tov.« je šel po ljubljanskih kavarnah iz rok v roke, in mnogo ljudi je prihajalo v upravništvo »Uč. Tov.« kupovat dotične številke. Z napetostjo so pričakovali celo neučiteljski posledic, ki bi morale priti pri vsakem c. kr. uradniku — in kot takega smatramo tudi Maierja, dokler nosi naslov c. kr. nadzornika — ako se bi mu javno očitalo toliko in takih dejanj — kakor je očital in dokazal Maierju naš list. C. kr. nadzornik Maier ni reagiral na vse to, ker se ni upal; c. kr. nadzornik ni tožil našega odgovornega urednika, dasi se ta ne krije s kako imuniteto, v kljub mnogokratnim javnim pozivom, da naj to stori! Mož je že vedel, zakaj ne! Požirati je moral vsa očitanja, vse bridke resnice, ki mu jih je metal javno v obraz »Uč. Tov.« Javnost ga je obsodila in obračunala z njim, in ta c. kr. nadzornik stoji še dandanes tak pred njo: omadeževan in neopran.

Dotične članke so pa brali tudi gospodje na vladi; s kakimi občutki, to je njihova stvar. Izza kulis se je pa vendarle zvedelo, da najboljšega vtiska niso napravili na merodajne kroge in da se je Maierjev nadzorniški stolec jako majal. Kmalu potem je potekla Maierjeva nadzorniška doba, in bližalo se je novo imenovanje okrajnih nadzornikov. Maierju je šlo za kožo in napel je vse strune, da se še obdrži na svojem mestu. Že itak nervozni Maier je postal še nervoznejši; čutil je, da se potaplja in v tej sili se je prijel za vsako bilko, ki bi mu količkaj mogla pomagati, da bi se še vzdržal na površju. Slomškarji, S. L. S., nemški Volksrat — vse mu je bilo dobro, samo da bi ostal še nadzornik — povsod je moledoval za to mesto.

»Visoki« gospod Maier, ki mu je bila prej družba učiteljev prenikotna in premalenkotna, da bi se podajal vanjo, je prihitel sedaj k Slomškarjem. Tem se je postavil na čelo in z njimi napadel naše

»Vdovsko društvo«. »Visoki« gospod Maier se je sedaj tako ponižal, da je postal orodje Slomškarjev; z njim so hoteli dobiti v svoje pesti »Vdovsko društvo«; Maier je bil predsedniški kandidat! Slomškarji so mislili, da se bodo ljubljanski napridni učitelji zbal Maierja, svojega nadzornika in se tresli pred njim kakor Rimljani pred klicem: Hanibal ante portas! Pa zmotili so se! Zavednost in neustrašnost naprednega učiteljstva se je tu sijajno pokazala; Maier je propadel tako, da je zavedno izgubil veselje še kandidirati kot predsednik »Vdovskega društva«.

Mi registriramo ta slučaj samo zato, da konstatiramo netaknost, ki jo je učinil Maier s tem svojim ravnanjem. Maier je dobro vedel, da ima postopanje Slomškarjev v tej zadevi politiško ozadje. C. kr. okraj. nadzornik bi moral ostati v takem slučaju po navodilih, ki jih ima od naučnega ministrstva, nad strankami, ne pa se toliko izpozabiti, da se da rabiti kot orodje manjšini kranjskega učiteljstva. Ta c. kr. nadzornik je zaslužil za to svoje početje grajalni dekret od vlade; če ga je dobil ali ne, tega ne vemo; če ga ni — potem pač vlada ni storila svoje dolžnosti.

Maier je bil za eno blamažo bogatejši; napredno učiteljstvo mu je dalo dobro lekcijo. Zato pa je pustil Slomškarje in se je podal k voditeljem S. L. S. Kakor vsakdo, ki pristopi k tej stranki, tako se ji je tudi Maier moral zapisati z dušo in telesom! »Najliberalnejši« nadzornik, ki je svoj čas odpravil v Ljubljani šolarsko mašo, je šel v Kanoso! Sedaj ne sme imeti ne lastne volje, ne lastnega naziranja, ne lastnih principov; lastnega prepričanja itak še nikdar ni imel. Plesati mora tako, kakor mu piskajo drugi, kvalificirati tako, kakor velevajo drugi; Maier je orodje klerikalnih voditeljev. To priča njegov ternopredlog v mestnem šolskem svetu ljubljanskem! Izmed mnogih kompetentov, ki so prosili za učiteljsko mesto v Ljubljani, je predlagal on — na komando klerikalcev seveda — najslabšega!

S tem dejanjem je Maier oškodoval enega izmed naprednih kompetentov, izmed katerih je prav vsak za dvesto odstotkov boljši od onega, ki ga je on pred-

lagal. Da se naša slavna vlada za take »lapalije« ne zmeni — to dobro vemo, tudi ne pričakujemo od nje, da bi storila konec takeniu postopanju c. kr. nadzornika Maierja. Temu smo že tako vajeni, da se niti ne čudimo, ako se pri nas gode take stvari!

Kakor smo zgoraj omenili, se je prodal Maier tudi nemškemu Volksratu z dušo in telesom. Da se je Maierju vendarle posrečilo postati zopet nadzornikom, je moral tudi nemški Volksrat zastaviti svojo vplivno besedo zanj; seveda ne zaman! Nemški Volksrat dobro ve, da si Nemci ne morejo pridobiti tal v Ljubljani, dokler ima mesto slovenske šole, zato so porabili Maierjevo klečeplazenje okolo Nemcev v to, da ponemčijo naše slovenske šole s pomočjo Maierja! Ta jim je obljubil vse to in imel je tudi dovolj predrznosti, da je v mestnem šolskem svetu stavil predlog, naj se nemščina uvede že v drugi razred in da naj se v naših slovenskih šolah poučuje slovenski otroci tudi v zemljepisju, zgodovini in, če mogoče tudi v drugih predmetih nemško! S tem pa je Maier zagrešil izdajalstvo nad slovenskim narodom, s tem si je pritisnil na čelo pečat slovenske izdajice!

Ako se Maierju posreči, da predere s svojim predlogom — in deloma je že prodrl, ker v privatnih ljudskih šolah res že poučujejo nemščino v drugem razredu — potem je Maier potisnil naše šolstvo za petdeset let nazaj in ga postavil v oni stadi, v katerem se je nahajalo tedaj. Koliko truda in napora je trebalo, da je slovenski narod dobil saj slovenskih ljudskih šol, sedaj pa nam naj Maier z enim mahljajem vzame to, kar smo si po dolgoletnem vročem boju priborili z največjim naporom! Upamo, da se bo ves narod vzdramil iz svoje letargije, da ga bodo njegovi voditelji opozorili na nevarnost, ki tiči v Maierjevem predlogu. Saj vendar vsakdo ve, kakšna je bila Ljubljana, ko je imela tako šolstvo, kakršnega hoče zopet uvesti Maier. Kar je starejših, se gotovo spominjajo, kako so nemškutarili mladi in stari po Ljubljani, branjevke na trgu, mlečozobe deklice po cestah, v medsebojnem družinskem občevanju in povsod.

Vsakdo ve, kakšnega duha so bili ljubljanski meščari, trgovci in obrtniki. Slovenščine niso znali pravilne in dasi nemščine tudi ne, vendar so rajši občevali v tujinščini kakor v materinščini, materinega jezika so se sramovali! Slovensko šolstvo je odpravilo to, s ceste in trga in trgovin je izginila nemščina, slovensko šolstvo je navdahnilo ljubljanske prebivalce z drugim duhom, in da se danes imenuje Ljubljana lahko zavedno slovensko mesto, je to storil slovenski narodni učitelj, je to storilo slovensko šolstvo! Seveda je bil med nemškutarji tudi Maier!

Napredno slovensko učiteljstvo, ki je bilo, je in hoče biti pravi pionir omike, pravi prijatelj in dobrotnik svojega naroda, bo obračalo vso pažnjo Maierjevim nakanam in jih bo izpodbijalo z vsemi silami in z vso odločnostjo! Pozivljamo pa vse skupaj in vsakega posameznika, da stopite nam na stran in nam pomagajte preprečiti izdajske načrte c. kr. nadzornika Maierja. Naj tudi slovenski narod kvalificira enkrat šolskega nadzornika — bognejad pristransko — ampak tako kakor zasluži.

K sklepu pa še nekaj besed c. kr. vladi! Gospod baron Schwarz! Ko smo poslali prve članke o c. kr. okrajnem šolskem nadzorniku Maierju med svet, bi bila Vaša dolžnost, da preiščete očitanja, ki smo jih javno izrekli nadzorniku Maierju. Če smo mu delali krivico, zakaj niste štčtili svojega podrejenca, zakaj ga niste pozvali, da se opere pred javnostjo in nas primora, da preključimo, kar smo pisali o njem? Če smo pisali pa resnico, zakaj niste štčtili nas pred njim? Tudi to bi bila Vaša dolžnost. Vemo, da se navadno tako prakticira, da se nižjemu nikdar ne da prav, četudi ima prav, in da se na željo nižjega ne odslovi višjega, ker bi to izgledalo kot ne kako retiranje, in tega niste hoteli pokazati svetni, da bi se vdali našemu pritisku. Ne vemo, če je bilo to modro! Vi veste, da je bilo in je še kranjsko, oziroma ljubljansko učiteljstvo napram svojim nadzornikom, če so bili in če so količkaj na svojem mestu, vedno do skrajnosti potrpežljivi, tolerantni in prizanesljivi; taki smo ostali tudi proti nad-

LISTEK.

Otroci — vzgojevalci.

Zabave in pouka željno ljudstvo nad vse ljubi dobro uprizorjene gledališke predstave. To dejstvo morajo bolj ali manj upoštevati vsa društva, ki hočejo s pridom delovati med ljudstvom. Tudi šola bi v tem pogledu gotovo lahko storila mnogo več, ko bi učiteljstvo ne žive v tako obupni socialni bedi in ko bi ne bilo povrh še med seboj brez potrebe razklano.

Z ozirom na gojitev gledališke umetnosti je že mnogo storilo krško učiteljstvo. Postavilo si je lep oder, ki uprizarja na njem lahke otroške igre, pa tudi težja dela. Vse hvale je vredno, da podpira s čistimi doneski šolarsko kuhinjo, ki je n. pr. letos v zimskih mesecih razdelila nad 7000 kosilc med kmetiške šolarje.

V soboto, dne 2. majnika, so uprizorili učenci in učenke meščanske šole pod vodstvom strokovnega učitelja Maksa Hočevarja Pribrovčeveo ljudsko igro »Pred vaškim znamenjem«. Tovarish Hočevar je znan kot spreten režiser, ki je vodil že lepo število gledaliških iger. Tudi pri tej predstavi je pokazal, kaj se lahko doseže, tudi če so igralci otroci. Treba je seveda mnogo dela, doslednosti in vztraj-

nosti pa neskončnega potrpljenja. A delu in naporu je bogata nagrada zavest, da je taka prireditev najčistejše veselje igralcem in njih roditeljem. Ko sem gledal siroto Anico vso v nesreči pred Marijinim znamenjem v molitvi in trpljenju, sem bil vesel njene igre, obenem mi je pa stisnila dušo neznana bolešt. In ko sta Jurjevec in Jurjevka z brutalno silo napadla neboljeno ubožico, sem videl, da so čutili gledalci vso njeno bol. Videl sem gospo, ki si je z robcem zastrla oči in je globoko zahtela. Bila je igralčina — mamica. Vobče lahko trdim, da se je vsak igralec popolnoma vživel v svojo vlogo. V igri je bilo dokaj temperamenta in naravnosti. In to je mnogo! Saj vemo, da se celo odrasli igralci diletantje le težko iznebijo lesenosti in deklamiranja.

Z ozirom na pisatelja moram opomniti, da bi se dala igra zasnovati in izvesti z veliko večjim dramatičnim učinkom. Berač n. pr. nima skoraj nikakršne zveze z dejanjem. Avtorju svetujem, naj v tem pogledu primerja »Tončka« v Finžgarjevem »Divjem lovcu«. Zadnje dejanje bi se moralo vršiti v sobi pri postelji bolne Anice. In kakšna pravica je to: Anica, zlati otrok, ki ni zakrivil ničesar, mora umreti, Mihec pa, že po naravi pokvarjen in od premehe matere slabo vzgojen tvorniški paglavec, odide vsakršni kazni. In Jurjevec? Konec igre je na vsak način medel, plehek, ponesrečen. Da se krompir

ne izkopava v pričetku jeseni, bi moral pisatelj tudi vedeti.

Odmori so pri gledaliških predstavah večkrat mučno dolgočasni. Pri tej predstavi so nam bili v prijetno zabavo. Skrbel je za to strokovni učitelj Dragotin Humeč. Izvežbal je učence in učenke meščanske šole v petju v tako visoki meri, da so zapeli 6 narodnih pesmi čtveroglasno. In zapeli so jih mladi pevci in pevke tako lepo, da si je občinstvo želelo, naj bi bili odmori še enkrat tako dolgi in bi se pesemce ponavljale. Saj pa tudi res globoko učinkuje ljuba nam narodna pesem, kadar zadoni iz petdesetih mladih grl s svežimi glasovi.

Ne vem, kaj bi moglo bolj ogrevati človeku srce, kot takšno petje. Vem pa, koliko truda povzroča učitelju, da izvežba otroke do te stopnje. Zato gre čast in hvala obema tovarišema, ki sta s svojo požrtvovalnostjo priredila tako lep večer. Pokazala sta, kako lepi uspehi se dosežejo, če ima učitelj ljubezen do mladine in veselje do dela.

Naše čitanke.

Z Goriškega dohajajo glasovi, ki utemeljujejo potrebo, naj se sestavijo nova berila za naše narodne šole. V kolikor se je doznalo, pregledujejo že nekateri štaterski slovenski učitelji rokopise, name-

njene za izdajo novih čitank, ki jih pripravlja dvorni svetnik, deželni šolski nadzornik Končnik.

Dasi so n. pr. Schreiner-Hubadove čitanke dobre, imajo vendar svoje pomanjkljivosti, ki jih je treba pri novih izdajah izpopolniti. Schreiner-Hubadove čitanke imajo v sebi veliko bogastvo in prožnost slovenskega jezika, toda to bogastvo je za učenca le tedaj lahko prebavljivo, če ga poučuje jezikovno dobro podkovan učitelj, ki pozna za en in isti pojem vse sorodne izraze; n. pr. upor = vstaja, buna punt; upornik = vstajnik, vstaš, bunar, puntar;

upreti se = vstati, vzbuniti se, puntati se.

Zalibog, je bil naš pouk v slovenščini na učiteljskih čisto jako pomanjkljiv, da ne poznamo vsi za en in isti pojem vseh sorodnih izrazov, iz česar izvira, da mnogi učitelji nekaterih izrazov sam ne razume, ker manjka koncem čitanke slovarja ali besednjaka, ki bi obsegal vse sorodne izraze v abecednem redu. S tem bi bilo ustrezno tudi učencu, saj bi se jih lahko učil doma, dočim si jih mora sedaj po učiteljevem navodilu posebe napisati v svoj vsakdanji šolski zvezek, obenem bi bilo s tem ustrezno kulturi jugoslovanskih jezikov.

Jezikov pouk je najvažnejši predmet narodne šole. Bogastvo slovensk. jezika

zorniku Maierju, dokler niso prekoračila njegova — da ne rabimo hujšega izraza — čudna postopanja dovoljenih mej. Upoštevajte to, bi pač lahko dovolili pasti tudi Maierja, če ste strmoglavili nedolžnega Turka, s katerim je bilo učiteljstvo vseskozi zadovoljno! Če bi bili to storili, bi bilo boljše za Vas, gospod baron, za Maierja in za nas! Nam bi ne bilo treba se zopet baviti s tem nadzornikom. Maier bi užival mir, ki ga je jako potreben, Vas, ekszellenca, bi pa ne nadlegovali s takimi članki! Zatorej storite, kar ste zamudili! Mi smo preverjeni, da bi tak nadzornik v nobeni drugi kronovini ne prekoračil več šolskega praga kot nadzornik, zakaj dopuščate, da on še funkcionira kot tak? Dajte mu, ekszellenca, polno penzijo in odstavite ga; ne nam na ljubo — odkrito Vam povemo, gospod baron, da je Maier naprednemu učiteljstvu tako velika ničla, da gre preko njega — ne nam na ljubo, ampak ugledu c. kr. šolskih nadzornikov, na ljubo oblasti, ki jo zastopate v deželi, ga odsvolite in hvaležni Vam bomo!

Končno pripominjamo, da slovensko napredno časopisje že odločno nastopa proti tej Maierjevi nakani pomencenja našega ljubljanskega narodnega šolstva; zagovarja ga pa — »Slovenec«!

Naša sta se vredna bratca, ki ne poznata principa materinskih šol, kakor ga je za vse čase in narode postavil veliki Komensky!

Izplačevanje učiteljskih plač na Štajerskem.

Doslej so učiteljstvu izplačevali mesečno plačo a) na podlagi dvojezično tiskane izplačilne knjižice, b) na podlagi pobotnic učiteljstva, ki so bile tiskane, oziroma pisane v slovenskem jeziku.

Krog 24. aprila t. l. so dobila šolska vodstva na Štajerskem od davčnih uradov brez dopisa nemško tiskane »Zalungliste«, po eno za vsako učno osebo. Šele tri dni pozneje pa odlok šolskih oblasti, ki z njim učiteljstvu naznanja, da bo začeti s 1. majem t. l. začelo dobivati svojo plačo proti podpisu na teh »Zalunglistah« in da osebne pobotnice zanprej odpadejo, namesto kolkov pa da bodo kolkovino pri davčnem uradu odtegovali. Istotako odpadejo do sedanje izplačilne knjižice.

Ta predlog je stavilo deželno finančno ravnateljstvo v Gradcu deželnemu šolskemu svetu, ki ga je sporazumno z deželnim odborom odobril, a tudi finančno ministrstvo je z naredbo z dne 10. februarja 1914, broj 3514 iz 1913, ta predlog odobrilo in dovolilo, da se sme kolkovna pristojbina od učiteljskih plač odtegovati. Odlok pravi končno, da je finančno deželno ravnateljstvo ukazalo, vsa šolska vodstva založiti s potrebnimi tiskovinami za eno leto.

Finančna uprava si hoče na račun učiteljstva delo olajšati. Nove plačilne pole bodo za vse učiteljstvo ene in iste šole skupne ter se bodejo, podpisane od vsega učiteljstva, predložile davčnemu uradu v dvojni. Prvopis ostane pri davčnem uradu, drugopis se vrne šolskemu vodstvu s skupnim zneskom vred.

Učiteljstvu pa ta novotarija ne bo nič koristila, pač pa v gotovih pogojih škodovala. Dosedanje izplačilne knjižice so bile namreč last posameznika; nahajale so se navadno shranjene na davčnih uradih ter so se posameznikom dopošiljale na ogled, kadarkoli je to lastnik zahteval, zlasti ob napovedi za osebno dohodnino, ob premeščanju je šla knjižica z njim v njegov novi službeni kraj. V slučaju stiske

je dobil na njo tudi zasebno posojilo, zlasti če jo je upniku s pobotnico vred zastavil. V prihodnje odpadejo vse te ugodnosti na škodo učiteljstva.

Nove skupne izplačilne pole namreč niso več last posameznikov, temveč so last šolskega vodstva, oziroma šolskega inventarja. Premeščeni učitelj ne bo mogel več zlahka dobiti upogleda vanje, a nobeden učitelj jih ne bo mogel več rabiti kot jamstvo za nujno posojilo. Tako so nam šolske oblasti zadržale samopomoč ter nas izročile, upajmo da nevede, nepričakovano. Odvzele so nam našo individualno pravico, in sicer neopravičeno brez našega privoljenja.

V uradnem dopisu, ki se nam je z njim svoj čas nakazala naša mesečna plača, oziroma starostne doklade, je izrečno rečeno, da se nam bo izplačevala plača proti kolkovanim pobotnicam. S tem dopisom se nam je torej takrat podelila individualna pravica, dobivati plačo potom pobotnic. Kdor si hoče čuvati to individualno pravico, naj vložiti proti odloku deželnega šolskega sveta z dne 22. aprila 1914, broj 3848/4, ugovor na naučno ministrstvo z odločilno močjo v 14 dneh, in sicer pa 1. junija s pravno močjo v 60 dneh, računajoč od dneva objave po šolskem vodstvu.

Kaj je vodilo finančno deželno ravnateljstvo k temu koraku, je jako zanimivo. Zavedno slovensko učiteljstvo je pisalo samoslovenske mesečne pobotnice, zaradi tega so morali v Gradcu nameščati slovenščine zmoglo pregledovalce. Z rečenimi nemškimi tiskovinami hočejo obenem doseči, da ondi nameščeni uradniki ne bo treba slovensko znati ter bodo tam nastavljeni same Nemce. Slovenci naj ostanejo nižje pri davčnih uradih, a še od tam nas bodo začeli izpahovati, a mesto nas nameščati Nemce. Tako stoji zapisano v glavah nemškega birokratizma v Gradcu. Na Dunaju seveda o tem ničesar ne vedo, tja se je le poročalo, da se hoče s tem doseči enostavnejše uradovanje.

V smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. XII. l. 1867., državnega zakonika broj 142, ima vsak narod **nedotakljivo** pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti; zato ima tudi slovensko učiteljstvo kot del slovenskega naroda pravico do pisanja samoslovenskih mesečnih pobotnic ter odklanjati podpise na nemških izplačilnih polah; zakaj v jezikovem oziru so nezakonite, prezirajo naš jezik ter kršijo državni osnovni zakon.

Proti odloku finančnega ministrstva z dne 10. februarja 1914, broj 3514 iz l. 1913, ki je predlog finančnega deželnega ravnateljstva odobrilo in dovolilo, da se sme učiteljstvu pristojbina namesto odpadlih kolkov od plače odtegovati, naj vložijo posamezni učitelji pritožbo na upravno sodišče z utemeljevanjem, da hočemo mi na temelju svoje individualne pravice dobivati plačo tudi nadalje proti kolkovanim pobotnicam. Ker finančno deželno ravnateljstvo ni svojega tajnega namena naglašalo, ga v tej pritožbi tudi nam ni treba naglašati. Tu so merodajne naše individualne pravice. Končno je tudi mogoče, da finančno ministrstvo ni upravičeno pobirati pristojbine namesto kolkov, temveč samo kolke. Kdor želi v tej zadevi besedila za pritožbo, oziroma ugovor, naj se obrne do uredništva »Učit. Tovariša«, ki bo besedilo priobčilo v tisku.*

* Najradikalnejše in najkrajše je s temi »Zalungliste« z uspehom obračunalo učiteljstvo v Dobju. Glej v tej zadevi dopis iz Dobja! Ured.

narod nedotakljivo pravico svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti, torej si smemo Slovenci svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti tudi v šolah potom pouka in nam tega nihče prepovedati ne more in ne sme, ter ne more naučno ministrstvo, ki je v omenjenem šolskem in učnem redu te določbe izdalo, odreči takim čitankam svojega potrdila.

S krivo mislijo, da nam take knjige ne bodo potrjene, terorizujemo svojo slabo razvito narodno zavest ter zadržujemo izvrševanje svoje najvažnejše državljanske osnovne pravice.

Velika vrzel nam zija iz sedanjih čitank tudi iz splošnega državljankega stališča. Državni osnovni zakon z dne 21. XII. l. 1867., ki bi ga moral poznati vsak državljan, bi se moral v čitankah dobesedno s podpisom vladarjevim in vseh takratnih ministrov ponatisniti.

Učiteljstvo razpravljaj zadevo v učiteljskih društvih ter se zavedaj, da izhaja naša moč iz nas samih, in sicer v toliko večji meri, v kolikor več se zavedamo svoje narodno kulturne misije; zato zahtevajmo glasno in odločno, naj ustrežajo prihodnje naše čitanke tej kričeči narodovi potrebi, ker bi bili drugače primorani njihovo uvedbo v svoje šole odklanjati.

R. K.

Končno bodi omenjeno, da se bodo te izplačilne pole učiteljstvu zaračunale.

Z uvedbenim novih izplačilnih pol se oškoduje obenem slovenska tiskarska obrt, zakaj te tiskovine se bodo tiskale v novi tiskarni namestnici, s tem je odvzelo slovenskim tiskarnam tiskanje slovenskih pobotnic, tako se bo slovenski narod poškodoval 1. socialno, 2. na njegovih jezikovnih pravicah in 3. obrtno gospodarsko.

Učiteljstvo ima moč obvarovati naš narod pred to trojno škodo.

Prošnja.

Koncem novembra pret. leta je umrl tovariš Štipko Jelenc, nadučitelj v p. v Kandiji. Leži na pokopališču v Šmihelu pri Novem mestu. Učiteljstvo mu namestila postaviti spomenik. V teh hudih časih pa učiteljstvo samo ne zmora dostojnega spomenika, zato se obrača tem potom do vseh prijateljev blagopokojnika — saj jih je imel mnogo — da z radovoljnimi prispevki pospešijo in omogočijo to namero. Prispevke prosimo pošiljati na naslov: **Dragotin Gregorc**, učitelj na Toplicah pri Rudolfovem na Dolenjskem.

Predlog za uvedbo Widrove knjige „Moje prvo berilo“ v ljudske šole na kmetih.

Stavljen in soglasno sprejet na delegacijskem zborovanju Zveze v Mariboru.

Predlog, ki ga je stavil tovariš Ivan Kelc po Gornjegrajskem učiteljskem društvu, se glasi: Vodstvo Zveze naj vpliva na posamezna učiteljska društva, da bo učiteljstvo na letošnjih uradnih učiteljskih konferencah glasovalo za uvedbo »Moje prvega berila« od K. Widra v ljudske šole kot učno knjigo.

Ta predlog je tovariš Ivan Kelc kot delegat utemeljeval na prilično ta način: Da razumljiveje utemeljim svoj predlog, sem primoran omeniti, da sem bil začetkom svojega učiteljevanja iskren zagovornik in pospeševalec analitično-sintetične metode, kar mi lahko potrjujejo moji starejši tovariši, ki dobro vedo, da sem v letih 1882—1883. v zvezi s tovarišem Š. Šalamunom o tej učbi natančno razpravljaval v »Popotniku«. Da nisem nikak osebno nasprotnik tov. Iv. Krulca, svedoči že dejstvo, da pohaja k njemu moj lastni vnuk v šolo, kar me jako veseli. Priznavam radostnega srca, da sta obe začetni knjigi velik napredek v našem narodnem šolstvu, akoravno se nahajajo v obeh marsikateri hibe, ki se lahko popravijo v novih izdajah. Da sem proti uvedbi razkrojno sestavne učbe v naše ljudske šole, me je k temu dovedla večletna in bridka izkušnja. Stopivši iz učiteljstva, poln vzvišenih idej, navdušen z vsemi močmi delovati za vsestranski napredek milega mi naroda slovenskega, sem jel poučevati in vzgajati našo nadopolno mladino po anal.-sintetični učbi, smatrajoč jo za edino pravilno, po kateri bom najgotoveje in, recimo, najhitreje dosegel tako iskreno zaželjeni smoter. Z vsvo navdušenostjo in gorečnostjo sem se poprijel navedene učbe ter se mučil kot črna živina, a kmalu je prišla prevara, in sicer v osebi gospoda nadzornika, že izkušnega šolnika. Po nadzorovanju mi je namreč rekel, da priznava v popolnem moje požrtvovalno delovanje pri pouku, a poleg vsega tega sem dosegel bore malo in po tej učbi ne dosežem na takšnih šolah nikoli nič povoljnega v določenem času. Omenjeno bodi, da sem imel takrat v šoli 158 šolskih otrok. Prihodnje leto sem sicer skrajšal učbo, uspeh je bil povoljniji, ali spričo preoblega napora še vedno ne zadovoljiv; bila pa tudi ni več anal.-sintet. učba. Pozneje sem se lotil pisalno-čitalne učbe in te sem se držal, in uspehi so bili v popolnem zadovoljivi tako pri prebivalstvu, kakor pri nadzorniku. Kmetiško ljudstvo nikakor ne more razumeti, kako bi bilo to mogoče, da otrok hodi 14 dni in še časih mnogo dlje v šolo, pa še ne pozna nobene črke; potem je učitelj kriv, da je šola za nič itd. Lažje si otrok zapomni eno črko, nego tri do štiri naenkrat in ako tudi ni vsak dan v šoli. V mestih in trgih, kjer je majhno število otrok in reden obisk, je to mnogo lažje. Ljudstvo je naobraženo in ne zahteva takojšnjih vidnih uspehov, posebno je to še lažje na vadicah, kjer se zbere najboljši material, v takšnih razmerah se učitelj lahko igraje bavi z dolgovoznimi in temeljitimi predvajami.

Obe začetni knjigi bode znal spreten učitelj porabiti po eni kot drugi učbi, a Krulčeva je bolj sestavljena po razkrojno-sestavni učbi, kar pa ni popolnem resnično. Po tej učbi se mora naslanjati in biti v zvezi nazorni pouk s takozvanimi temeljnimi besedami ter se mora pri novi besedi vedno ozirati na poprej obravnavano snov ter jo spravi z novo učno

tvorino v naravno zvezo, poučevaje od znanega do neznanega. Te zveze pa v Krulčevi knjigi mnogokrat manjka. Nikakor mi ne gre v glavo, kako bi n. pr. spravil pri nazornem pouku v naravno zvezo, brez daljših ovinkov in nepotrebne zamude zlatega časa, temeljno besedo »deto« s poprej obravnavano besedo »sito«! In taki slučajji se ponavljajo večkrat.

Sicer pa mora biti v šoli vsekar prva in najboljša knjiga učitelj sam, samo naj se mu ne krati pravice, da si v dosegu zaželenih in predpisanih uspehov v šoli izbere pripomočke, ki mu prija najbolje. Drugače je ukazovati pri zeleni mizi, drugače med prostim ljudstvom izvrševati dotična povelja, in ni umestno, ako tisti, ki morajo ščititi učiteljstvu itak preskromno podeljene pravice, te kratijo in kratkomalo prezirajo.

Nikakor nisem nasprotnik uvedbi ene ali druge začetne učne knjige, samo potrdi se naj to, kar si je učiteljstvo, opiraje se na zakonite predpise, izbralo prostovoljno!

Omeniti mi je še, da kakor ima celo vsak svetnik prste obrnjene k sebi, naj se tudi učiteljstvu nikakor ne šteje v zlo, ako si izbere šolsko knjigo, ki jo je založila »Učiteljska tiskarna«. Kakor znano, so nas razne tiskarne glede naših časopisov postavile pred vrata, cesar »Učiteljska tiskarna« ne sme, ker je sad našega truda in požrtvovalnosti; je tedaj nas vseh učiteljev sveta dolžnost, da si ta sad ohranimo in ga rešimo pogina, kar tako iskreno žele naši nasprotniki! — Z ozirom na navedeno usojam se Vas prositi, da glasujete za moj predlog.

K besedi se oglasi del. tovariš Pavel Flere, ki želi, da bi se namesto besede »vpliva«, postavil beseda »priporoča«, na kar je bil predlog soglasno in z odobravanjem sprejet. Dolžnost vsega organizovanega učiteljstva je, da se drži discipline. Složnih mas ne premaga nihče!

Nemški hrast na slovenskih tleh.

»Verband landwirtschaftlicher Genossenschaften« ali po naše Zveza kmetijskih združenj v Gradcu obsega po slovenskem Štajerskem kakih 30 Rajfajznovih posojilnic. Ko so se te posojilnice ustanovljale, je nemški Johan razlagal lahkovernemu sloverskemu Ivanu, da bodo te posojilnice strogo gospodarske in da se ne bodo prav nič pečale z narodnostjo. Ivan je to rad verjel, dasi je naprej vedel, da mu ne bodo iz Gradca slovensko dopisovali. Prišlo je res tako, da se ta »Verband« noče nič pečati s slovensko narodnostjo. Slovenskim Rajfajznovkam dopošilja nemške knjige in tiskovine, ter jim dopisuje samo po nemško, če pa zahtevaš slovensko uradovanje, te na dolgo in široko poučujejo, da so posojilnice čisto gospodarska zadeva, da tu ne gre umešavati jezikovnih pravic, končno pa ti še prav imenitno rečejo »Unsere Geschäftssprache ist deutsch!« Naš poslovni jezik je nemški! To se pravi, vi Slovenci se le nič ne oglašajte za svoje jezikovne pravice, pri nas je vse nemško, mi se s slovensko narodnostjo ne pečamo, mi vas potrebujemo samo gospodarsko, da si izposojujete naš denar, drugače pa le tiho za vratni!

Najlepše pa se Johan norčuje sedaj iz Slovencev. Nekega dne je dobilo namreč vseh 30 Ivanov vsak po eden nastenski lepak z velikim hrastom, polnim želoda. Na vsakem želodu je ime Rajfajznovke. Tu najdeš n. pr. sledeče želode: Bizeljsko, Radvanje, Hoče, Sv. Trojica v Sl. Goricah, Gomilca, Sv. Miklavž nad Ormožem, Leskovec, Puščava, Ščavnica, Ruše, Zgornja Radgona, Velenje, Vič, Razvanje, Sv. Lenart v Slov. Goricah, Kapele pri Brežicah, Doble, St. Vid pri Planini, Sladka Gora, Zdole, Sv. Lovrenc v Slov. Goricah, Sv. Barbara pri Mariboru, Sv. Marjeta pri Moškanjcih, Sv. Barbara v Halozah, Majšperk, Sv. Rok ob Sotli, Polenšak, Dobova pri Brežicah, Oplotnica itd. Ti Ivani so torej na hrastu sami Johani.

Neki grof Zedwitz je ta hrast tako osnoval, da med zelenjem hrastovega listja prav dobro razločuješ nemške črnordeče-rumene barve. Ti lepaki vise v omenjenih posojilnicah kot priča slovenske nezavednosti, ki se je vdnjala nemški gospodaželnosti za ponižno dekl.

Ker nam »Verband« ne priznava naših državljanjskih jezikovnih pravic in nas gospodarsko uprega v nemštvo, naj mu ne služimo več niti za hlapca, niti za dekl. Učiteljstvo, ki sodeluje pri teh posojilnicah, blagovoli skrbeti za to, da se na mesto nemških hrastov posadi naše tipe, nemške barve naj se prevlečejo z belomodro-rdečo barvo, iz pomemčenih Johannov se naj izkristalizujejo slovenski Ivani, potem bomo veseli, da se zvitemu Johanu ni posrečilo upreči Slovencev pod svoj gospodarski nemški jarem.

Ivan z lipo.

ustvarja narodno zavest in ponos, ter buji ljubezen do materinega jezika.

Jako občutna pomanjkljivost vseh naših čitank je, da manjka v njih vsebine, ki bi se z njo učenec obogatel z zavestjo, da je Slovenec. To bo menda glavni vzrok, zakaj se naša mladina tako silno potuje. Že v začetnih bi se morali nahajati kratki stavki; n. pr.: Govorim slovenski jezik. Tudi oče in mati mi govorita slovensko. Sem torej Slovenec (Slovenka). — V višjih razredih bi moralo biti to seveda obširneje razloženo, zakaj sem Slovenec; n. pr.: 1. Ker govorim od rojstva slovenski jezik; 2. Ker so tudi moj oče in mati slovenskega rodu; 3. Ker so mi bili pradedje Slovenci; 4. Ker je moj rojstni kraj na Slovenskem; 5. Ker je tu že od nekdaj bival slovenski narod; 6. Jezikovo zgodovinsko, zemljepisno in posetno narodovo pravo; 7. Dolžnost ostati vedno slovenskega mišljenja.

Izdajatelj novih čitank so dolžni se na narodno vzgojo ozirati 1. iz narodnega stališča; 2. iz ozirov na določbe § 71. stalnega šolskega in učnega reda, ki pravi med drugim, da se morajo otroci v šoli vzgajati tudi k ljubezni do prirojene narodnosti; 3. iz ozirov na določbe člena XIX. držav. osnovnega zakona z dne 21. XII. leta 1867., ki izrečno pravi, da ima vsak